

Cuba Không Là Một Giải Thưởng Mà Là Một Sự Cảnh Báo.

Bài viết của Carlos Manuel Alvarez / Hướng Dương phiên dịch

Nông dân bán than củi ở Havana vào ngày 6 tháng 2 năm 2026 khi người dân Cuba đang vật lộn để đối phó với tình trạng mất điện và thiếu hụt ngày càng trầm trọng do áp lực kinh tế từ Tổng thống Donald Trump. —Adalberto Roque—AFP qua Getty Images

Ngay cả khi thế giới đang bị lôi cuốn vào cuộc chiến ở Trung Đông, người ta ngày càng cảm thấy có điều gì đó sắp xảy ra cho Cuba. Tuy nhiên, bất cứ điều gì Hoa Kỳ có thể dự tính dành cho hòn đảo này đều không là một chiến lược dành riêng cho Cuba mà là một đáp ứng chung cho các nước khác.

Thế giới Chiến tranh Lạnh đã qua và thế giới kế tiếp cũng thế. Kể từ khi Hugo Chavez được bầu làm Tổng thống Venezuela

năm 1998 cho đến rạng sáng ngày 3 tháng 1 khi Nicolas Maduro, người kế nhiệm ông, bị Hoa Kỳ dùng sức mạnh lật đổ, chế độ Castro đã đổ đầu về mặt chính trị cho dự án Chavismo. Caracas, vốn bảo trợ và cố vấn chính trị cho Cuba cho đến đầu những năm 90, đã gửi hàng triệu thùng dầu cứu Cuba hầu lấp đầy lỗ hổng kinh tế khổng lồ gây ra bởi sự sụp đổ của Liên Xô. Để đáp ứng lại, Cuba đã gửi bác sĩ, giáo viên và nhân viên an ninh đến Venezuela.

Giờ đây, Caracas đang trở thành một xứ bảo hộ của Mỹ, và Havana chẳng bao lâu cũng sẽ như vậy. Việc bắt giữ và trục xuất Maduro đã khiến giới lãnh đạo Cuba lo ngại. Họ đã gần như chấp nhận trong im lặng việc bị sỉ nhục khi nghe tổng thống Mỹ khinh miệt nói về Cuba, coi Cuba trên hình thức như đã thuộc về ông.

Cuba không có dầu mỏ, không có đất quý, cũng không có tài nguyên thiên nhiên đáng giá nào. Nhưng chính phủ vẫn bất chấp mọi khó khăn cố bám víu vào chút gì còn sót lại từ uy danh chính trị có nhờ cuộc cách mạng tại Cuba. Bây giờ thì có lẽ chủ nghĩa Castro không nên tồn giữ lại bất cứ gì, bởi vì trong bối cảnh địa lý chính trị của một thế giới hậu tân tự do thì sự sụp đổ của chính quyền tại Cuba chỉ là một giải thưởng an ủi cho Washington. Nếu tình hình ở Iran xấu đi như ta đang thấy hiện nay thì Havana có thể sẽ phải chịu thiệt. Các đế quốc đang suy tàn thường tìm những kẻ thù yếu hơn của mình để mà trả thù. Sau Castro, Cuba với những người kế nhiệm, đã không còn hùng mạnh như trước nữa.

Trên hòn đảo Cuba, người dân thường theo dõi những biến chuyển với trong lòng vừa kỳ vọng vừa lo âu mặc dù họ vẫn biểu tình phản đối tình trạng mất điện triền miên và sự khốn khổ bao quanh họ. Giá thực phẩm và xăng dầu đã lên cao, nhưng tình trạng thiếu hụt và thiếu điện khắp mọi nơi đã vẫn xảy ra từ trước khi có lệnh Trump áp đặt phong tỏa nhiên liệu vào tháng Giêng. Tình hình hiện nay tuy tồi tệ hơn, nhưng trong suốt mấy năm qua cũng đã không hay ho gì. Đa số báo chí quốc tế và dư luận chỉ mới bắt đầu chú ý đến Cuba và đã thấy một đất nước đổ nát. Nhưng họ không nhận thấy một hoàn cảnh đáng báo động cho đến khi họ chú tâm quan sát. Chính tôi cũng đã có cái nhìn của phương Tây, cũng đã có quan điểm chính trị như thế. Chuyện được kể lại vẫn liên quan tới một cuộc xung đột với Washington, hoặc một sự can thiệp trực tiếp của Washington, và hầu như chỉ dính dáng tới người dân Cuba khi có sự can thiệp của giới tư bản lớn.

Trong những tuần lễ gần đây, các chính trị gia, nhà hoạt động và trí thức đã viết những bài trên báo để cảnh báo về cuộc khủng hoảng phúc lợi của người dân Cuba. Họ lập luận vì Mỹ phong tỏa dầu mỏ mà các bệnh viện phải đóng cửa, sản xuất lương thực bị tê liệt và người dân phải đói khổ. Họ nói đúng nếu những sự kiện này trước đây chưa xảy ra. Theo quan điểm của tôi, không thể không đặt câu hỏi về những lập luận đó. Để ngăn chặn nạn đói trong tương lai, họ quên đi nạn đói đã có và đổ lỗi cho Washington đã gây ra sự bất công để họ có toàn quyền phản nộ.

Ngoài chuyện cho rằng con người bị bóp nghẹt vì Hoa Kỳ đang bóp nghẹt một đất nước làm sụp đổ xã hội, các cuộc khủng hoảng chính trị và kinh tế ở Cuba, Venezuela và Iran đều có động lực riêng, hình thức bạo lực của nhà nước riêng và chu kỳ bất mãn của công chúng riêng. Quên đi sự đau khổ của quần chúng hầu chống lại chủ nghĩa tư bản là một phần nguyên nhân tại sao phe tả đã thất bại trong thế kỷ trước. Trên hết, không ai

có thể coi nhẹ sự bất công của người khác vì mục tiêu của riêng mình. Nếu không có cùng một qui tắc đạo đức chung thì không thể có sự công bằng.

Thực tế đáng buồn trong lúc này là: mặc dù số thay đổi dường như không thể tránh khỏi, một nền dân chủ khó có thể đến với Cuba. Chính quyền Cuba chưa hề biết đến chế độ nào khác hơn là chế độ độc tài, do đó không thể mang tới cho người dân cái gì mà người dân chưa bao giờ biết đến, và chủ nghĩa Trump theo tôi nghĩ không thể xuất cảng sang Cuba những gì họ chê ghét. Ngoại trưởng Marco Rubio hình như đang cố gắng đạt được một hiệp ước với chính quyền Castro hầu có thể tha hồ đưa các công ty lớn sang đó. Đáp lại, giống như trường hợp Venezuela, chính quyền Trump có thể sẽ cho nhóm chỉ huy quân đội tiếp tục nắm chính quyền.

Ngoài trừ nhóm người Cuba lưu vong cực hữu đang ở Mỹ và các công ty Mỹ mà dân Cuba coi như là tiêu biểu cho nền tự do của Cuba về mặt kinh tế, người Cuba hình như không hân hoan cả về tình hình chính trị lẫn những lời đe dọa của Trump đòi "chiếm Cuba". Cộng đồng người Cuba lưu vong ở Miami chắc chắn có thể to tiếng và tỏ vẻ phản động, nhưng theo tôi thấy, một cuộc xâm lăng và chiến lược bóp nghẹt nền kinh tế của hòn đảo sẽ không được cộng đồng người Cuba lưu vong nhiệt tình ủng hộ như người ta mong đợi. Sống ở Mỹ năm năm, tôi hiểu rằng cộng đồng người Cuba lưu vong đa dạng hơn nhiều so với vẻ bề ngoài. Nhưng lại chính những người lưu vong phe hữu cực đoan đang to tiếng nhất trong những cuộc thảo luận về tương lai đất nước tôi trên chính trường và truyền thông Mỹ.

Mô hình Cuba không có hiệu quả, và các đồng minh của Cuba - Trung Quốc, Nga và bọn theo chủ nghĩa thực dụng tiến bộ Mỹ La tinh - dường như đã chán ngấy sự trì trệ của chính phủ Cuba. Cuba đang đối mặt với lệnh cấm vận kinh tế, nhưng trong một thế giới toàn cầu hóa, có nhiều cách để né tránh hoặc giảm nhẹ tác động của nó, và chế độ hậu Castro do Tổng thống Miguel Diaz-Canel đứng đầu dường như không mấy quan tâm đến việc này. Chính quyền Cuba lo sợ rằng bất kỳ cải cách kinh tế nào cũng sẽ làm cho họ mất quyền lực và họ dùng lệnh cấm vận để biện minh cho tình hình thiếu thốn về vật chất.

Phe tả chính thống và độc đoán ở Cuba, Nicaragua và Venezuela, đã bằng nhiều cách phá hoại và làm trì hoãn sự đổi mới của phe tả Mỹ Latinh. Venezuela đã nhục nhã bị phụ thuộc vào cường quốc phía bắc vì cuộc bầu cử gian lận tháng 7 năm 2024 đã tạo cơ hội tốt đẹp cho Hoa Kỳ can thiệp. Chính phe đối lập và một số nhà lãnh đạo Mỹ Latinh đang đàm phán với Washington đã thỏa hiệp cho phép cuộc bầu cử đó. Maduro đã hứa với Lula, López Obrador và Gustavo Petro rằng ông sẽ chấp nhận kết quả bầu cử nhưng sau đó đã phản bội và bỏ rơi các đồng minh của mình. Sự phản bội của Maduro là bằng chứng cho thấy người dân Mỹ Latinh không thể tự quản lý khu vực của mình.

Chủ quyền các quốc gia chúng ta rất mong manh, luôn bị đe dọa, và không phải là thứ để đem ra đùa rỡ. Giống Venezuela, Cuba hiện đang sắp sửa bán đi chủ quyền của mình. Nói cho đúng ra chuyện đó giờ đây không thể tránh khỏi bởi vì các chính quyền ở Cuba đã bán đứng chủ quyền từ lâu rồi. Hoa Kỳ chỉ chọn đúng giờ để mua Cuba mà thôi.